

Виховна година

**Знай права,
виконуй обов'язки**

Мета: систематизувати та розширити знання учнів про документи, що гарантують права дитини, закріпити знання учнів про права, які їм гарантує ООН та стимулювати виконувати обов'язки, які покладені на дітей шкільного віку; розвивати зв'язне мовлення, критичне мислення, через вміння аналізувати ситуації, висловлювати свою думку; виховувати людські чесноти і сприяти подоланню власних недоліків.

Хід заняття.

I. Вступна частина.

1. Організація навчального простору.

Вітання. Підготовка необхідного інвентарю для роботи на занятті.

2. Вправа «Посмішка по колу»

Утворімо коло доброти. Візьміться за руки. Кожен з нас – це часточка світу. Ми любимо себе, ми любимо одне одного і все, що нас оточує.

Визирніть у вікно. Посміхніться сьогоднішньому прекрасному дню.

Заплющте очі й подумки пошліть одне одному добрі думки і добрі відчуття. Розплющте очі.

Подаруйте посмішку другові для створення гарного настрою. Потріть долоні одна об одну протягом хвилини, щоб відчутти тепло. Відчуйте у собі тепло. Поділіться часткою тепла з товаришем.

Зліпіть уявну кульку з вашого тепла, доброти та, подувши, відправте комусь з однокласників.

Сіли всі рівненько. Будемо працювати

3. «Чарівна скринька» (під звуки природи)

У мене на столі чарівна скринька, в ній зараз знаходиться найцінніший скарб нашої планети Земля. Правда ж, цікаво? Хто із вас хоче побачити його, може зазирнути, але поки що не розповідати, кого він там побачив, аж доки всі найдопитливіші та найсміливіші не зазирнуть у скриньку.

- То кого ж ви побачили в чарівній скриньці? (себе)

Так, у чарівному дзеркалі ви побачили кожен себе, Людину, - найцінніший скарб. Кожен із вас – неповторна особистість. Кожен із вас – Людина, яка живе сьогодні, і саме такої дівчинки чи хлопчика більше на цій землі немає і не буде.

II. Основна частина.

Відомий поет України В. Симоненко, який прожив життя-спалах (28 років) написав про неповторність кожного, кому батьки подарували життя.

«Ти знаєш, що ти – людина?»

Ти знаєш, що ти – людина?

Ти знаєш про це чи ні?

Усмішка твоя – єдина,

Мука твоя – єдина,

Очі твої – одні.

Більше тебе не буде.

Завтра на цій землі

Інші ходитимуть люди,

*Інші кохатимуть люди –
Добрі, ласкаві і злі.*

*Сьогодні усе для тебе:
Озера, гаї, степи.
І жити спішити треба,
Кохати спішити треба –
Гляди ж не просни!*

*Бо ти на землі – людина.
І хочеш цього чи ні –
Усмішка твоя – єдина,
Мука твоя – єдина,
Очі твої – одні.*

- До чого закликає автор вірша?
- Що необхідно цінувати в житті?

Але минуло не одне тисячоліття, поки людство усвідомило неповторність кожної особистості. Отже, людству потрібно було щось прийняти, знайти такого захисника, який міг би примусити державу поступитися своїми інтересами заради інтересів своїх громадян і постійно піклуватися про них.

Місію такого захисника взяла на себе міжнародна організація ООН.

- Що ви знаєте про цю організацію?

1945 року, після закінчення Другої світової війни – найжахливішої і найжорстокішої війни за всю історію людства – народи багатьох країн вирішили, що задля збереження миру їм слід об'єднатися. Навіщо? Для того, щоб будь-які конфлікти та суперечки між раїнами в подальшому вирішувались не воєнним шляхом, а мирним, за столом переговорів. Саме з цією метою 1945 року була створена Організація Об'єднаних Націй (ООН). Засновниками ООН була 51 держава світу, в тому числі і Україна. На 2011 рік до складу ООН входило 193 держави світу.

А 10 грудня 1948 року держави, що увійшли до ООН, підписали **Загальну декларацію прав людини** – документ, у якому вони пообіцяли одна одній і своїм народам забезпечити громадянські права й свободи, рівність усіх перед законом, особисту недоторканість, свободу совісті, можливість дотримуватись своєї релігії й багато іншого.

Загальна декларація прав людини – важливий і корисний документ. Але в ньому говориться про людей загалом – і жодного слова про дітей. Але ж діти потребують особливої уваги й захисту з боку держави. Саме тому 20 листопада 1989 року ООН прийняла окремий документ під назвою «**Конвенція про права дитини**». Конвенція – це міжнародна угода. У ній держави беруть зобов'язання дотримуватись прав кожної дитини. І наша держава також підписалися під цим документом, а значить – пообіцяла світові піклуватися про своїх маленьких громадян.

Давайте пригадаємо, про які права дітей йдеться в Конвенції, на що кожен із вас має незаперечне право?

- У вас на партах лежать права дітей із «Світової книги прав дитини» на основі статей Конвенції ООН про права дитини. Зачитайте їх та прикріпіть на дошці
 - *Усі діти мають право вільно висловлювати свої погляди.*
 - *Усі діти мають право на відпочинок та дозвілля.*
 - *Усі діти мають право на повноцінне харчування.*
 - *Усі діти рівні у правах, ніхто не повинен їх ущемляти.*
 - *Жодна дитина не повинна примусово залучатися до праці.*
 - *Особлива турбота про дітей-інвалідів.*
 - *Усі діти мають право на вільне спілкування.*
 - *Усі діти мають право на отримання інформації.*
 - *Усі діти мають право на отримання освіти.*
 - *Жодна дитина не повинна бути об'єктом сексуальних домагань.*
 - *Жодна дитина не повинна бути жертвою насильства або війни.*
 - *Особлива турбота про дітей-біженців.*
 - *Усі діти мають право на свободу совісті, думки та релігії.*
 - *Усі діти мають право на медичну допомогу.*
 - *Кожна дитина має право на любов та спілкування.*
 - *Жодна дитина не повинна бути скривджена і зневажена.*
 - *Особлива турбота про дітей-сиріт.*
 - *Особлива турбота про дітей, які перебувають у конфлікті із законом.*
- Чи всі права вам зрозуміли?

Існує і багато інших прав, які ви маєте знати і реалізовувати щодня. Але пам'ятайте: ***твоє правило не повинне порушувати права інших.***

З віком у кожної людини з'являються обов'язки та відповідальність.

- А яке відношення до прав мають обов'язки?

Послухайте казку і зрозумієте: *«У одній країні жили дві дівчинки. Жили вони дружно, весело, щасливо. Все було у них однакове, але імена – різні. Одну звали Правда, а іншу – Обов'язки. В кожній з них в житті були головні слова. Правда (розгортаю сувій і читаю): Життя, освіта, праця, відпочинок. Обов'язок (розгортаю сувій і читаю): Добросовісне учіння, бережне ставлення до майна, дотримання Правил поведінки учнів, повага до старших. Мешканці цієї країни підмітили, що дівчатка, дуже часто виголошують головні для них слова і зацікавилися їх значенням. Коли жителі зрозуміли сенс цих слів, то для них і слова теж стали головними.*

- Що можна сказати про права і обов'язки?- запитують подруг.

Дівчатка говорять:

- *Запам'ятайте: Права надаються, а обов'язки виконуються! Вони завжди поруч. Недарма кажуть, що обов'язки та права усьому голова.»*

- То що таке права та обов'язки?

Давайте розглянемо, які права та обов'язки ви маєте у різних сферах життя.

«Сімейний світ»

Ледь тільки ви з'явилися на світ, разом із вашим першим подихом ви стали громадянами своєї країни. І вже тоді ви скористалися двома правами людини.

- Якими? (на життя, на ім'я)
- Який документ засвідчує, що ви є громадянами України?
- Що в ньому записано?
- В якому віці у нашій державі видається паспорт?

Сім'я – це основа життя людини, вона об'єднує найрідніших людей. Сім'я об'єднується любов'ю, взаємною турботою, обов'язками, спільним житлом, вона потрібна людям для щасливого життя. У кожній сім'ї є свої правила, закони, традиції.

Послухайте розмову доньки з мамою і скажіть, хто з них правий?

Мати говорить доні: Оленко, я йду на роботу, прибери, помий посуд після себе.

Оленка: Мамо, я не можу. У мене завтра контрольна.

Мати: Устигнеш підготуватися. Не можна щоб удома був такий безлад.

Оленка: А Конвенцією про права дитини я захищена від будь-якої роботи, яка заважає мені вчитися.

Мати: Так, але я вважаю, що хатня робота не може заважати тобі вчитися.

- Отож, на вашу думку, хто в цьому правий?

У статті 32 Конвенції йдеться не про звичайну хатню роботу, а про експлуатацію та умови праці дітей.

- А якими правами Конвенції ООН ви користуєтесь, проживаючи в сім'ї?
- Але крім користування правами ви зобов'язані виконувати ще й певні обов'язки. Які саме обов'язки ви виконуєте в сім'ях?

• Гра «Мій обов'язок...»

Я зачитуватиму вам певні обов'язки, які діти можуть виконувати в сім'ї, і якщо ви їх виконуєте то піднімайте прапорець, а я даватиму вам фішки. В результаті вияснимо хто найкращий помічник в сім'ї.

- ✓ шанобливо ставитися до старших;
- ✓ виконувати посильну роботу вдома;
- ✓ піклуватися про батьків;
- ✓ прибирати в кімнаті;
- ✓ допомагати мамі готувати їжу;
- ✓ мити посуд;
- ✓ допомагати татові щось ремонтувати;
- ✓ поливати квіти;
- ✓ допомагати бабусі тримати й розмотувати клубок для в'язання;
- ✓ годувати тварин;
- ✓ допомагати братикові, сестричі прибирати іграшки.

(Підведення підсумку)

Кожна людина мріє мати міцну, щасливу сім'ю. Жити у теплій затишній оселі.

• Гра «Мій дім»

Перед вами є гарні, яскраві будиночки, але в кожному з них не вистачає по кілька цеглин. Для того щоб будинок був міцним і слугував надійним захистом для сім'ї його необхідно укріпити.

На дощі прикріплені цеглинки з різними моральними якостями. Подумайте, які з них ви хотіли б мати у своєму будинку та запишіть.

ненависть	Повага	зло	Любов	розуміння
терпіння	Затишок	турбота	Обман	злагода

Ось яка гарна вулиця у нас вийшла.

Послухайте вірш, і скажіть про, що в ньому розповідається.

Родинне тепло

Де сонце засинає вечорами

Під тихі колискові давніх літ,

У спогадах живе разом з піснями

Родинного тепла безмежний світ.

Примножить щастя й радість із роками

Тепло родинне, вишите добром,

Якщо плакають діти із батьками

У люблячих серцях його разом.

Літа гайнуть у вирій за птахами,

Минуле перейде у спогад-дим,

Та вічно залишатиметься з нами

Тепло, яке нам дав батьківський дім.

- Про що говориться у вірші?

- А хто його повинен плекати?

Отже, якщо ви з батьками будете разом піклуватися про родинне тепло, виконувати свої обов'язки та берегти права інших у ваших оселях буде затишно, тепло і мирно.

«Шкільний світ»

І ось настає час, коли діти підрастають і ідуть першою самостійною стежиною. Як ви гадаєте, куди веде ця стежина?

Ось вам підказка: *Стоїть вулик придорожній,*

У ночі завжди порожній. (Школа)

Так, школа. У ст.. 28, 29 Конвенції ООН про права дитини говориться: **«Усі діти мають право ходити до школи, розвивати свої здібності»**

Саме в школі ви знайомитеся з однолітками, які стають вашими друзями.

Я вам пропоную трішки відпочити, і зіграти у гру **«Світлофор»**. Чому саме у цю гру? Тому що світлофор допомагає водіям дотримуватись ПДР.

Умови гри: я буду піднімати прапорець зеленого, червоного або жовтого кольору, який стимулюватиме вас до виконання певних дій. А ви повинні не помилитися у їх виконанні.

Червоний – присісти біля парти.

Жовтий – плескати в долоні.

Зелений – підстрибнути.

Ви всі різні та несхожі одне. Як же зробити так, щоб такі різні люди все ж таки жили з повагою одне до одного? Для цього існують правила, які регулюють стосунки між людьми.

- Яких правил поведінки ви дотримуетесь у школі?
- Я вам пропоную зібрати частинки правил поведінки, і з них прокласти дорогу до школи, із нашого казкового селища.
 - *Зі всіма вітайся.*
 - *Уважно слухай вчителя.*
 - *В туалет іди при потребі.*
 - *Бережи шкільне майно.*
 - *На уроці сидіти тихо.*
 - *Не бігати по школі.*
 - *У школі ходити спокійно.*
 - *Тримати речі у порядку.*
 - *Наполегливо вчися.*
- Розгляньте, ще раз права дитини які вам гарантує Конвенція ООН, і скажіть, які з них вам надаються у школі?
- Які ваші права порушуються у нашій школі?

• Ситуації.

Давайте розглянемо кілька життєвих випадків. Як би ви повелися в даній ситуації.

1. *Якщо на уроці виникла потреба вийти в туалет, що треба зробити? (Слід обов'язково попроситися вийти, сказавши: «Дозвольте вийти». Можна вийти без пояснення причини. Але повернутися на урок необхідно якомога швидше. Учитель відповідає за всіх дітей. Не підведи його.)*

2. *Коли я йду до школи, мама мені дає мобільний телефон і просить бути на зв'язку. А вчитель у школі не дозволяє ним користуватися. Чи правильно це? (Так. У всіх школах рекомендовано заборонити використання мобільних телефонів усім учасникам навчально-виховного процесу під час проведення навчальних занять.)*

3. *Хтось з однокласників навмисно тебе штовхнув і збив з ніг. Як ти вчиниш? (Варіанти відповіді: будеш плакати; удариш його; Зробиш йому зауваження; промовчиш; поскаржишся вчителю.)*

4. *Одна з однокласниць кепкує з твого друга. Як ти вчиниш? (Зроби їй зауваження. Можливо, причина цих глузувань – у твоєму другові. Поговори зі своїм другом наодинці, може, ви разом знайдете причину.)*

- Які права дитини порушені в останніх двох випадках?

У школі ви знайшли нових друзів.

- Чи мають право вчителі вказувати вам з ким товаришувати?
- А давати пораду?

- А в класі ви маєте друга?
- Я вам роздам карточки зі списком класу. Ваше завдання: вибрати одну дитину, з якою ви найкраще товаришуєте. Опитування анонімне, так що не бійтеся вказувати правду.

Отже, найбільше балів набрав....

Ти як найкращий в класі друг, дай пораду іншим, яким має бути справжній друг.

І я вам дам кілька порад. А ви уважно послушайте та запам'ятайте?

- не кривдити інших (ані словом, ані ділом);
- поважати думку інших;
- бути чемним зі своїми однокласниками;
- уміти слухати;
- не давати марних обіцянок;
- не заздрити успіхам товаришів;
- уміти визнавати свої помилки;
- співчувати однокласникам, коли з ними трапляється лихо.

Якщо ви зможете скористатися цими порадами, то проблем у вашому класі не буде.

«Здоров'я»

Щоб дізнатися про яке ще одне право ми з вами поговоримо необхідно розгадати кросворд:

								⁷ С
								А
								Н
								І
								Т
				⁴ С				А
			П					Р
		³ П	О	⁵ С				І
¹ З	² Д	О	Р	О	⁶ В	,		Я
А	З	В	Т	Н	О			
Г	Е	І		Ц	Д			
А	Р	Т		Е	А			
Р	К	Р						
Т	А	Я						
О	Л							
В	О							
У								
В								
А								
Н								
Н								
Я								

1. Система тренування, яка підвищує стійкість організму до захворювань.
2. Прилад, що відображає предмет, які розташовані перед ним.
3. Складова частина загартовування, яка є скрізь.

4. Фізичні вправи (гімнастика, атлетика, спортивні ігри, туризм і т.ін.), які мають на меті розвиток і змінення організму.
5. Складова частина загартовування, світло.
6. Складова частина загартовування, рідина.
7. Система заходів, яка скерована на поліпшення гігієни, умов праці й побуту населення.

Давайте разом подумаємо, як повинно звучати це право:

«Кожна дитина від часу появи на світ має право:

- **на здорове життя (ст.. 6 Конвенції ООН)**
- **на швидку та якісну медичну допомогу (ст. 24 Конвенції)»**

Кожна дитина має право на охорону здоров'я. Але діти, як і дорослі, можуть занедужати. Якщо ви занедужали, то маєте право: *«не відвідувати школу під час хвороби; безкоштовно одержувати медичне обслуговування.»*

- **Індивідуальні завдання.**

Зачитайте твердження на карточках, подумайте і дайте відповідь на запитання:

1. У школі на уроці мені стало зле – я відчув слабкість, головний біль, нудоту, запаморочення в голові. Що робити?

2. Чи має право медичний працівник у школі змусити мене пити таблетку, якщо я погано почуваюся?

3. Як краще провести час на перерві. Мені не дозволяють бігати, кричати. Чи порушують мої права на відпочинок?

4. Я познайомився у дворі з хлопчиком-інвалідом. Мені дуже шкода його. Чи має цей хлопчик такі самі права, як і я?

- А які обов'язки, щодо свого здоров'я ви повинні виконувати?

(Піклуватися про своє здоров'я, дотримуватися режиму дня, вчасно звертатись за медичною допомогою, навмисне не завдавати шкоди своєму здоров'ю)

- **Гра «Зміни здоров'я»**

Перед вами, у скрині є різні предмети. (фрукти, пігулки, цигарки, скакалка, пиво, майонез, каші, вітаміни, чіпси...) Вам потрібно сказати, які з даних предметів змінюють ваше здоров'я, а які пагубо впливають на нього.

Молодці, вірно виконали це завдання. Я хочу вам дати кілька порад, якими можна скористатися, щоб рости здоровою дитиною:

- ✓ дотримуватися режиму дня;
- ✓ займатися спортом;
- ✓ дотримуватися правил гігієни;
- ✓ чергувати працю й відпочинок;
- ✓ дивитися телевізор і грати на комп'ютері не більше однієї години на день;
- ✓ їсти багато овочів і фруктів;
- ✓ лягати спати о 9-й годині вечора.

III. Заключна частина.

Сьогодні ми говорили про права дитини, які записані в Конвенції ООН.
Зараз перевіримо, чи добре ви їх запам'ятали.

Повторили ми права,
Тож тепер почнеться гра.
Якщо право є в законі,
Дружно плеснемо в долоні.
А якщо ж його нема,
В класі буде тишина.

1. Кожна дитина має право на життя.
2. Всі діти мають право їсти лише хотдоги та запивати їх газованими напоями.
3. Діти мають право на любов і піклування своїх батьків.
4. Дитина може говорити те, що думає.
5. Діти мають право на навчання в школі.
6. Всі дати мають право говорити образливі слова.
7. Дитиною вважають людину до 21 року.
8. Особлива турбота надається дітям з обмеженими можливостями.
9. Діти мають право на отримання інформації.
10. Діти мають право без поважних причин прогулювати заняття в школі.

- Чи згодні ви з тим, що потрібно дотримуватися правил та виконувати обов'язки?

- Які права ви запам'ятали?
- За що ви несете відповідальність?

То ж давайте:

*Все найкраще у себе візьмемо,
І в майбутнє ми пронесемо,
Щоб «спасибі» нащадки сказали
За держави, що ми здобували!*